

搠Yesu Kiliſite

alit ni ngufu sa kutupoka

Njovele ja Kivwanji

Yesu K̄ilisite alit ni ngufu sa kutupoka

Yesu Kristo ana uwezo wa kutuokoa

Maneno katika kijitabu hiki yametolewa kutoka Injili ya Marko katika lugha ya Kivwanji. Kijitabu hiki kinatufundisha kwamba Yesu Kristo ni Mwana wa Mungu anayeweza kutuokoa.

Huduma ya Kutafsiri Biblia
na Kuendeleza Lugha za Asili, Mbeya
S.L.P. 6359, Mbeya, Tanzania
0 25 250 0100

Pamoja na

Partners in Bible Translation

Utangulizi

Huduma ya Kutafsiri Biblia na Kuendeleza Lugh za Asili, Mbeya (SIL International) ilianza tarehe 23 Julai 2003. Ilianza kwa ushirikiano kati ya viongozi wa makanisa na mashirika mbalimbali na SIL International.

Kusudi letu ni kuwahudumia watu wa makabila yafuatayo: Wabena, Wabungu, Wakinga, Wakisi, Wamalila, Wamanda, Wandali, Wanyakyusa, Wanyiha, Wapangwa, Wasafwa, Wasangu na Wawwanji.

Lengo letu la kwanza ni kuyafikia makabila hayo kwa Neno la Mungu (Biblia) katika lugha zao kwa sababu tunaamini MUNGU ANAONGEA LUGHA ZOTE!

Lengo letu la pili ni kuwaheshimu watu wa makabila haya kwa njia ya kuwafundisha kusoma na kuandika lugha zao (Idara ya Kusoma na Kuandika Kilugha).

Sera ya Utamaduni ya Tanzania inasema hivi:

3.2. Lugha za Jamii

Lugha za jamii ni hazina kuu ya historia, mila, desturi, teknolojia na utamaduni wetu kwa jumla. Aidha, lugha hizi ni msingi wa lugha yetu ya taifa, yaani Kiswahili...

Kichwa: UYesu Kilisite ali ni ngufu sa kutupoka (*Jesus Christ Has the Power to Save Us*)

Lugha: Kivwanji

Michoro: Gift Ngogo

Shukrani: Idara ya Matumizi ya Biblia inapenda kuwashukuru

SGM Lifewords kwa wazo la kijitabu hiki

ὩYesu ileeta ታMhola ታNofu

Malika 1:14-15

Pambele ቡYohani akadindilua ምህ ndinde. Ye alit
ምህ ndinde, ቡYesu akaluta κτ Galilaya ipultisia
ታMhola ታNofu ካja Nguluve, akatisagha, “ቤnsiki
gheno ghwavt̄lilue ghufikile, kange ቡVutwa vwa
Nguluve vut̄ piipi, lino m̄lataghe inyivi siinu na
kukwitička ታMhola ታNofu ካja Nguluve.”

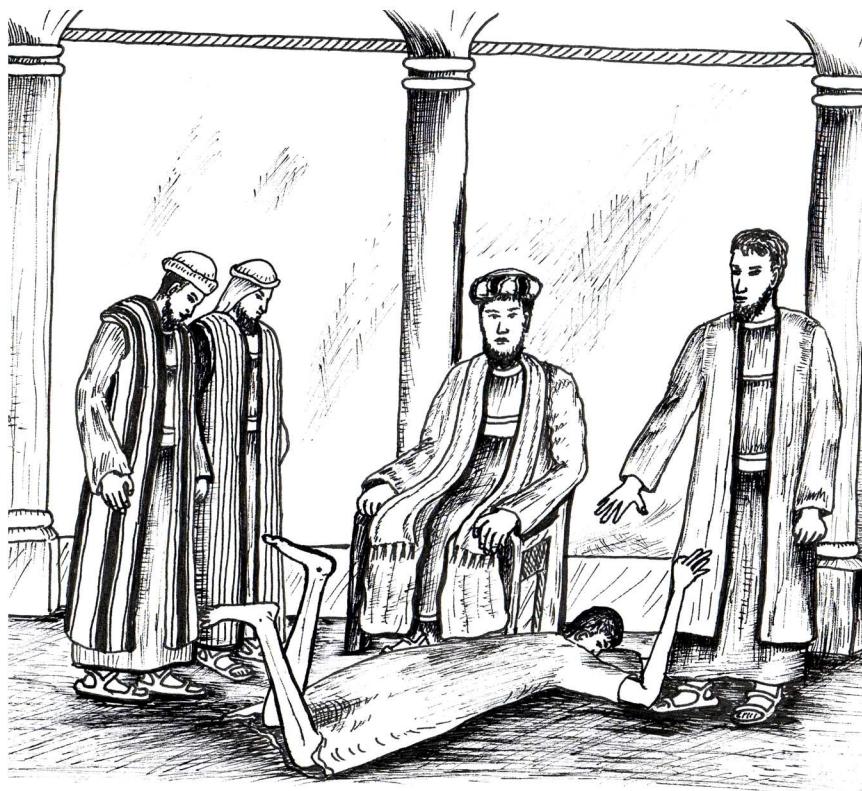
UYesu ali ni ngufu sa kuvusia amapepo amaviivi

Malika 1:21-27

UYesu na vavulansivua vaake avuo, vakaluta
ku likaaja tlya Kapelenamu. Ye kifikile tkighono
tlyka Sabati, vakaluta ku nyumba tja kufunyila,
umuo mwe akava ivulansia. Avaanhu vano
mwevalyale vakadegha kyongo, ulwakava UYesu
alyale ivulansia hwene muunhu nyavutavulilua,
naalyaling'hiine na vavulansi vaave vano
vikuvavulansia indaghilo isa Nguluve.

Unsiki ghughuo ye vali mutu nkate mutu nyumba
tjio tja kufunyila, akahumila umuunhu jumonga
unya lipopo tililamafu, akakoola akati, “Uve ghwe
Yesu ghwe Munasaleti, tulituki nuuve? Ghwisile
kukututipula? Nikagwile kuuti uve tulit Mwimike
ghwa Nguluve.” UYesu akalihwetukila tilipopo
tililamafu akati, “Kimihe! Huma mwa muunhu
ujut!” Tilipopo tila likansukania kyongo, likakoola,

l̄ikamt̄leka. Avaanhу vooni vano pwevalyale vakadegha kyongo, kange vaki posaniagha veene vakatisagha, “Se nȳki isi? Isi se mb̄lanisio imia inya v̄utav̄ilua! Kange idaga na mapepo amalamafu, ghoope ghikunkunda!”

¶Yesu ałi ni ngħfu sa kħosoria avatamu

Malika 1:32-34

Il-ijehva ye lisemile, i-Sabati jisilile, vakamħletela avatamu na vanya mapepo. Pe avaanhu vooni, ava m-xi l-ikkaaja l-ila vakamema panji pa nyumba ji-no mwealyale u-Yesu. ¶Yesu akavavvusia avatamu vinga, vano valyale ni nhamu sino silyale papinga na kudaga amapepo, naakaghalekelagħha u-wielef u-vwa k-tjova nambe padebe, u-lwakħva ghalyantang'hinie.

ʉYesu alit nʉ vʉtavʉlilua vwa
kʉvapyanila avaanhу ʉvʉhosи

Malika 2:1-12

ʉYesu akagomoka mʉ likaaja lya Kapelenamu.
Ye fikilile ifighono ndafilingi, avaanhу vakapʉlīka
kuuti alit kʉ kaaja. Avaanhу vinga vakakong'haana,
vakamema kyongo napa pa mʉlyango napepakava
apa kʉkila. ʉmuo ʉYesu akavavʉlanisyaqha iłisio
lyake.

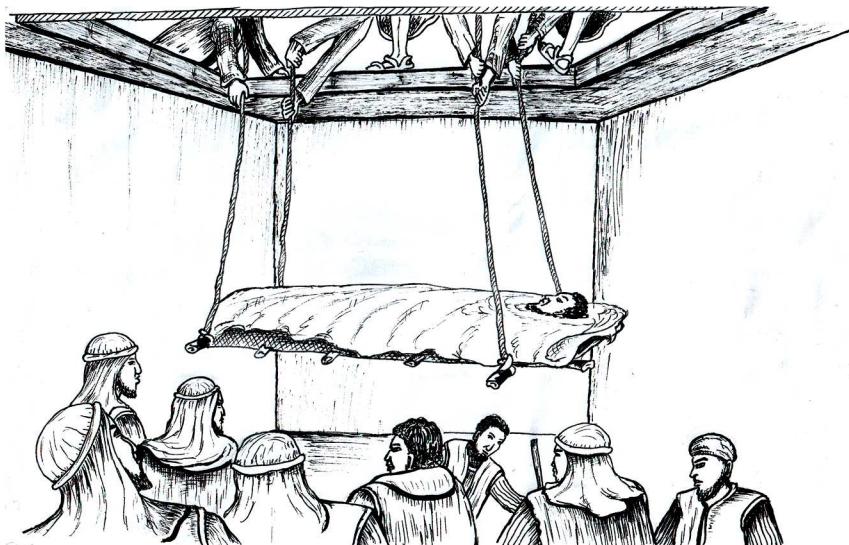
Unsiki ghughuo vakiisa avaanhу vane vano
valyampindile umuunhu unya nhamu tja liteela.
Ulwakua avaanhу valyamemile kyongo,
vakakunua kukuntwala kwa Yesu kukilila pa
mulyango.

Pe vakatogha pakyanya pa nyumba, vakatuvula
kulungama pano pwealyale uYesu. Apuo
vakamwisia unya liteela jula mu kiteefu. UYesu
ye aluwene ulwitiko lwave kwa mwene, akati
kwa ntamu, “Mwanango, upyanilue inyivi saako.”

Mu lipugha tilio mwealyale avavulantsi va
ndaghilo, avuo ye vapuliike, vaking’ulasyagha mu
moojo ghaave kuuti, “Ujus ghwe veeni kupyanila
inyivi? Nakwale ujunge ju no anoghiile kupyanila
inyivi, looli ju Nguluve mwene. Uju, ikumuligha
kyongo uNguluve.” Neke uYesu akasitang’hania
sino vakava visaagha akati, “Kiki musaagha isio
mu moojo ghiinu? Luhugua luliku, kukum’busala
unya liteela kuuti, ‘Upyanilue inyivi saako,’
nambe kuuti, ‘Ema, veghala iliteefu, ulutaghe?’

Umunhu ghweni nangavombe isio. Linjo pe mukagule kuuti, ne Mwana ghwa Muunhu nili nu vutavutilua uvwa kupyantla inyivi mu tisi muno..."

Pe akam'bula unya liteela akati,
"Nikukuvula, imma, veghala iliteefu lyako
vujagha." Neke akima, akaveghala iliteefu lyake
akavuka ivuja. Avaanhu vano pwevalyale
vakadegha kyongo, kange vakamulumba
Nguluve vakati, "Isi se natuwene lusiku."

₩Yesu ałi ni ngħfu sa kħilitamtsia imhepo

Malika 4:35-41

Ekīghono kikio ye vwilile, ₩Yesu akavavħula avavħlanisivua vaake akati, “Tħlovoke imwambo jiġla.” Il-pugħha lya vaanhu vakalileka baaho, avavħlanisivua vaake vakingila m’kyombo muno alyale ₩Yesu, pe vakavvuka palikim, ifyombo ifingi fikav iñgħil-lagħha. Imhepo iňya ngħfu jikkagugula na kuvitħka amavīngo ghano ghakatovagħha ikyombo, neke amalenga ghakatengħla kumema m’kyombo. Unsiki ughuo ₩Yesu alyaghoneliile pa kisagħu kumbele m’kyombo.

Avavħlanisivua vaake vakansimula vakati, “Għwe m’bħlanisi, u ve kħlyu ve ghuvona nakiżnu pano u sue tufua m’lisħembe muno?” ₩Yesu akasisimuka akajidalki l-ġalli imhepo na mavīngo akati, “Kimihe! Litama!” Imhepo jikkajika,

ilisumbe likalitama. Akavaposia avavəlanisivua vaake akati, “Lwakiki məli voghofi? Məjiighe məli vasila lwitiko?” Ləkavavona ələdwesi ələvaha, vakijovasia vakati, “Əjə ghwe veeni, jəno imhepo na mavingo fikəmpəlikə?”

¶Yesu alit ni ngufu sa kutsyusia avafue

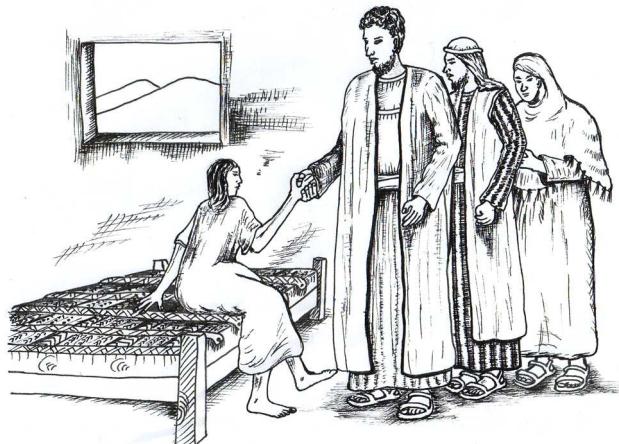
Malika 5:22-24, 35-42

Akiisa um'ba ha jumonga ughwa nyumba tja kufunyila, ilitavua lyake ghwe Yailo. Ye am'bwene ¶Yesu, akafughama pa maghul u ghaake, akampelepesia akati, “Umwalivango un'debe ghukova. Sivuo ghwise uvilke uluvoko pa mwene kuuti avuvuke aave mwumi.” ¶Yesu akavutuka palikimo nu Yailo. Avaanhu vinga vakaghendagha nu Yesu kumo vitumpitapita.

¶Yesu ye alit pijova isio, vakiisa avaanhu kuhuma kutsyusia kwa Yailo, vakam'bula u Yailo vakati, “Sivuo, uleke pikun'gasia um'bulansi, umwalivo afwile.” ¶Yesu ye apuliike tmhola tjiro, nakavikila mwojo, akankangasia u Yailo akati, “Uleke pikwoghopa, ulwene ghwitikaghe.” ¶Yesu akavakaana avange kulutania, looli akantoola u Peteli, u Yakovo nu Yohani unnuuna ughwa

Yakovo, vakavutuka viluta kt kaaja kwa Yailo. Ye vafikile, vakavavona avaanhу vamemile vilila kyongo. Yesu akingila mt nyumba, akati, “Kiki multila kyongo? Umhinja tjt naafwile ndali, aghoneliile.” Avaanhу vala vakam’beda kyongo.

Umwene akavavutula avaanhу vooni kuuti vahume knji. Akavatola avapaafi na vavutlanisivua vala vatatu akingila muno ghwale umfimba. Akankola tltvoko akati, “Talita kumi,” kwekutti, “Ghwe mhinja tve niktukutuula, tma!” Neke umhinja tla alyale na maaka kijigho na ghavili akitma na kughenda. Avaanhу vala vakadegha kyongo!

搠Yesu ivułanisia vwimila uvuviivi vuno vułi mə nkate mwa muunhu

Malika 7:18-23

搠Yesu akavavułla avavułanisivua vaake akati,
“Na jumue namukulutang’hania? Namukagula kuuti,
nakwekil ikiñnu kino ilia umuunhu kino kikum’bička
kuuva mūlamafu? Ulwakva nakiluta mə mwojo, looli
kiluta mə lileme, neke pambele kihuma kūnji.”
Enendikti, alyavusisie umwiko mə fyakulia fyon.

Kange搠Yesu akajova akati, “Ikiñnu kino kihuma
mə mwojo, kye kino kikumpelela umuunhu kuuva
mūlamafu. Ulwakva mə mwojo ghwa muunhu kwe
kino sihuma: inyisaghilo imbiivi, uvughendamwalu,
uvuhitjiti, uvabudi, uvuwafu, umwojo, uvuviivi,
uvusyangi, amasaka, ikiñvini, amaligho, amatuupa na
kupunia. Inyivi sooni isi sihuma nkate mwa muunhu,
se sino sikum’bička kuuva mūlamafu.”

₩Yesu Mwana ghwa Ngulue

Malika 9:2-8

Ye fikilile ifighono ntanda, ₩Yesu akavatoola
₩Peteli, ₩Yakovo n₩ Yohani. Akaluta navoope k₩
kidunda ikitali, vakijekela. Ye vali ukuo, ₩Yesu
akanduka pa maaso ghaave, amenda ghaake
ghakava ghivalatika, mavalafu kyongo, nakwale
unsukamenda pa iisi apa, juno ndepoonu ivalasia

anaala. Pe vakavasetukila avavili avalongosi
uEliya nu Moose, vijova nu Yesu.

Pepano uPeteli akati kwa Yesu, “M’bu~~lanisi~~,
l~~unono~~ usue tukalaghe bahaapa. Lino tujenge
ifyeve fitatu: kimo kive kyako, kimonga kya
Moose, ik~~ingi~~ kive kya Eliya.” UPeteli
nalyalutang’hinie ajove kiki, ulwakva umwene na
vanine vaale nu ludwesi.

Pe likiisa ilifunde likavakupikila, likapulikika
ilisio kuhuma mu lifunde likati, “Uju ghwe
Mwanango umughanike, mumpulikisyaghe!”
Nakalingi vakalola keno na keno navakamwagha
umuunhu ujunge, looli ju Yesu mwene.

⊕Yesu ivia iki*tu* iki*vaha* kukila fyoni

Malika 12:28-31

Um’bu~~lan~~isi ughwa ndaghilo jumonga akafika,
akavaagha aVasadukayi vikaning’hana nu Yesu.
Ye aluvwene kuuti uYesu ikuvamula vunofu,
ghwope akamposia uYesu akati, “Mu ndaghilo
sooni, lwe lu~~i~~ku ululaghilo luno lukilile?”

⊕Yesu akamwamula akati, “Ululaghilo luno
lukilile ku sooni lwe ulu: ‘Pulikagha ghwe Isilaeli,
uMutwa uNguluve ghwitu ali jumo mwene,
umughanaghe uMutwa uNguluve ghwako nu
mwojo ghwako ghwoni, nu lhala lwako lwoni, ni
ngufu saako sooni.’ Ululaghilo ulwa vuvili lwe
ulu, ‘Umughanaghe unnino ndavule ghughanile
ghwe mwene.’ Nakwelule ululaghilo ulunge kukila
indaghilo isi.”

ϮYesu ikwohelua

Malika 14:10-11, 44-46

Pepano ϮYuuda Isikalioti, nkate mʉ vala kijigho na vavili, akaluta kʉ vatekesi avavaha kuuti amwohele ϮYesu kʉ veene. Voope ye vapʉliike, vakahovoka kyongo, vikit̄ing'hana naghwo kʉkʉmpeela indalama. Pepano ϮYuuda Isikalioti akatengʉla kulonda ʉnsiki ʉnnofu Ϯghwa kʉmwohela ϮYesu.

ϮYuuda ʉmwohesi alyavavʉliile ng'haani avaanhу vala ikiagʉlilo ikyā kʉmmanyila ϮYesu kuuti, jʉno kyaikʉnnonela, Ϯjuo iiva ghwe mwene, vankolaghe, valʉtaghe naghwope mʉ vʉloleeli.

ϮYuuda ye afikile, akam'belelela ϮYesu akati, "M'bʉlanisi." Akannonela. Pepano avaanhу vala vakankola ϮYesu.

ƳYesu ihīghua kufua

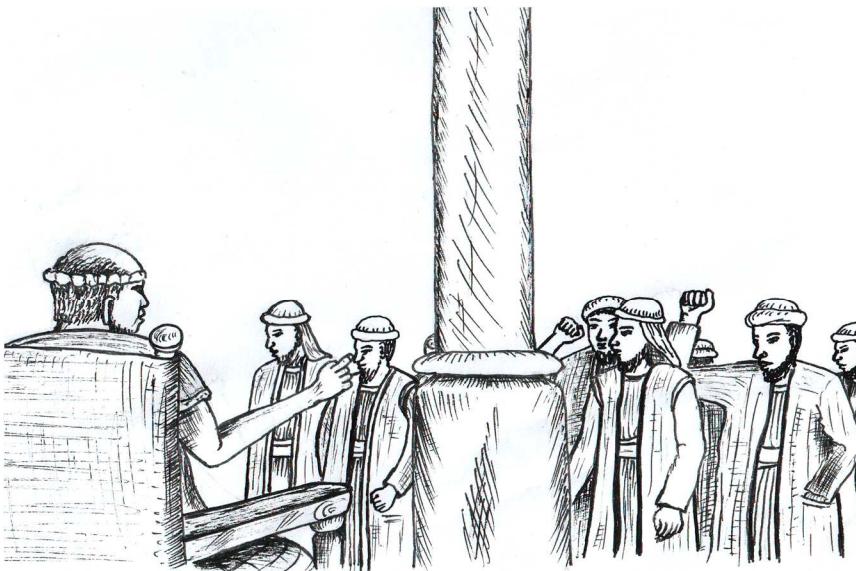
Malika 15:6-15

Lwale Iwiho kwa ntwa pakyimike ikyia Pasaka, kukkan'dindulila unkungua ju mo ju no avaanhу vasumile. Kwealyale unkungua ju monga ju no akatambulwagha Balaba, ujuo alyakungilue palikimo na vaanhу avange, ulwakuya valyavobile uvugalusi na kubuda. Avaanhу vano valyakong'hanile vakava viluta kwa Pilato kusuma kuuti, avavombele ndavule lwale Iwiho lwake pakyimike ikyia Pasaka. ƳPilato akavaposia akati, "Mulonda nivadindulile uNtwa ghwa Vayahudi?" ƳPilato akajova uluo ulwakuya alyakagwile kuuti, avatekesi avavaha vaale na kavini nu Yesu, fye nambe valyantwalile kwa mwene ahīghue.

Neke avatekesi avavaha valyavafundile avaanhу vooni kuuti, vansumme ƳPilato avadindulile uBalaba. Avaanhу vala ye vansumile,

mPidato akavaposia kange akati, “Umunhu 仗
junto mwiti ghwe Ntwa ghwa Vayahudi, n̄im’bombe
kiki?” Avaanhu vooni vakoova vakati,
“Unkomelele!”mPidato akavaposia kange akati,
“Umunhu 仗 avobile l̄viiivi l̄uki?” Aveene
vakaghina kukwova vakati, “Unkomelele!”

mPidato akan’dindulila 仗Balaba, 仗lakwa
akalondagha p̄ikulihovosia ilipugha lya vaanhу.
Pe akalaghila kuuti 仗Yesu atovue ni mijeledi, ye
atovilue, akavatavutila avasikali vakankomelele.

UYesu ikomelelu

Malika 15:25-26, 33-39

Ye vikunkomelela uYesu, ghwale nsiki ghwa kavalilo aka vutatu palwakilo. Pakyanya pa kikovekano vakakomelela ikitapa kino valyalembile amasio agha, “UJU GHWE NTWA GHWA VAYAHUDI,” kuvonia unkole ghuno valyam’balile.

Kutengula akavalilo aka ntanda pamwisi, kufika akavalilo aka budikalubale, ing’hiisi jikakupikiile itsi jooni. Mu nsiki ughwa kavalilo aka budikalubale, uYesu akakoola fijo akati, “Eloi, Eloi, lama sabakitani?” Kwekuti, “Nguluve ghwango, Nguluve ghwango, ongo undekile?”

Vamo nkate mu vano pwevalyale pala, ye vapuliike uluo vakati, “Pulikisia! Ikuunkemeela um’bili uEliya!” Umuunhu jumonga akaluta luvilo, akasuvika ikyenda mu luhuaje ulukali, akakiviti

m^u l^ulaasi, akam'besekesia t^uYesu pa m^ulomo
kuuti amiime, akati, "Leka t^ulole, nave ikwisa
t^uEliya k^uk^umwisia pa k^ukovekano!" t^uYesu
akakoola fijo, akak^ung^uka.

t^unsiki gh^ughuo t^umwenda gh^uno
gh^ulyaghavinie pav^uli t^unyumba t^unyim^uke,
gh^ukademu^uka pav^uli kuh^uma k^ukyanya kufika
paasi. t^um'baha t^ughwa k^up^ugha t^uky^u vasikali
kil^undo, j^uno alyimile kil^unge n^u Yesu, ye
am'bwene pano ik^ung^uka akajova akati,
"Kyang'haani t^umuunhu t^uj^u, Mwana ghwa
Ng^ul^uve!"

UYesu isyilua

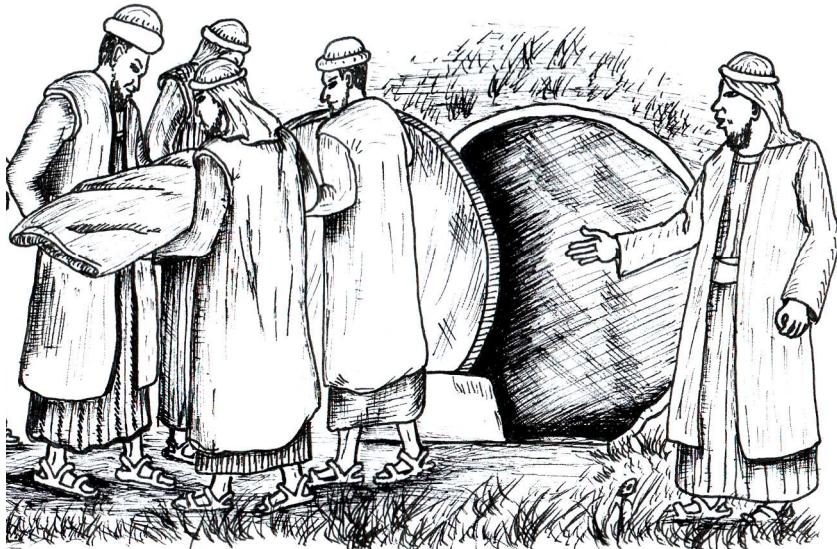
Malika 15:42-46

Isi sooni savombiike ikgħono iċċya kulling'hania i-Sabati. Ye vwilile, i-Sabati jikkycalle pitengħula, akiisa u-Yesefu u-ghwa kien Alimataya, ja'no aale mwogħopua m'kippuġha iċċya vahīghi. Għwope akaghħulilagħha kukwisa u-Vutwa vwa Ngħal-ħove. Ujxo akikangasia, akaluta kwa Pilato, akasxu ma um'bili ghwa Yesu.

U-Pilato ye apu lii kee kuuti u-Yesu afwile, akadegħha kyongo. Akankemeela um'baha u-ghwa kippuġha iċċya vasikali kıl-ħendo, akamposia kuuti u-Yesu ndaveele afwile kali. Ye apu lii kee uluo, akantavu lila u-Yesefu um'bili ghwa Yesu.

U-Yesefu akaghħula umwenda u-ghwa kunsyilliha u-Yesu. Akisia um'bili pa kikkovekano, akaghħu niengelela nse mwenda.

Pe akaghʉvitíka mu mbiipa jíno jabughulilue pa
linhalavue, akabiluktsia ilivue ilikome pa
mʉlyango ghwa mbiipa, akadinda.

Ϯ Yesu mwetu!

Malika 16:1-7

Pakivwilile ye jisilile tSabati, uMaliya
uMagadaleena, uSalome nti Maliya ung'ina ghwa
Yakovo, vakaghula amafuta amanono kuuti
vakaghupake um'bili ghwa Yesu. Ekihonon kya
Nywabaaha palwakilo, tilijava ye lidibula,
vakaluta ku mbiipa. Ye vali mu sila
vakijovasyagha veene viiti, “Veeni ju no
kyatutuvusikisia tilivue lila pa mulyango ghwa
mbiipa?” Tilivue lyale likome kyongo.

Ye vafikile, vakavona tilivue libilusivue.
Vakingila mu mbiipa, umuo vakamwagha unsoleka
afwalile umwenda um'balafu, ikalile ulubale lwa
kundio, pe vakakenyemuka kyongo.

Umwene unsoleka ujuo akavavula akati,
“Namungakenyemukaghe. Mukumulonda uYesu

ughwa kʉ Nasaleti jʉno akakomelilue? Asyʉkile, napwale apa! Lola pano vakamʉghonisie. Mʉlʉte mʉvavʉle avavʉlanisivua vaake, kyongo ʉPeteli kuuti, alongwile kʉ Galilaya. ʉkuo mulʉta mʉkʉm'bona ndavʉle alyavavʉlile.”

†Mhola †Nofu kʉ vaanhу vooni

Malika 16:15-16, 19-20

Pepano ʉYesu akavalaghıla avavʉlanisivua vaake akati, “Mʉlʉtaghe mʉ iisi jooni mʉpʉlisyaghe †Mhola †Nofu kʉ vaanhу vooni. Jʉno ikwítika na kukwofughua, ʉjuo alakuluka. Neke jʉno naikwítika, alahīghua.”

ʉMʉtwa ʉYesu ye ajovile navo, pe akatolua kulʉta kʉkyanya, akikala ʉlbale lwa ndio ʉlwa Ngʉlʉve. Pepano avavʉlanisivua vaake vakalʉtagha kupʉlisia kwoni †Mhola †Nofu.
ʉMʉtwa akavombagha †mbombo palikimo na veene, na kukangasia †Mhola †jio vvim̄la ifidegho fino fikavīnḡisanīgha najoope.

